

STANOVNIŠTVO BLATA NA KORČULI (1870-1880): POČETAK DEMOGRAFSKE TRANZICIJE

IVANA LAZAREVIĆ I NENAD VEKARIĆ

SAŽETAK: Kao naselje koje se nalazi na graničnoj liniji između prostora negdašnje Dubrovačke Republike i negdašnje Mletačke Dalmacije, Blato, uz tipična obilježja otočkih, ruralnih, srednjedalmatinskih naselja, prima pozitivne demografske utjecaje s juga i po mnogim je pokazateljima vrlo blisko otoku Lastovu, graničnom otoku, ali s dubrovačke strane. U razdoblju od 1870. do 1880. godine u Blatu se jasno očituju prvi simptomi demografske tranzicije: smanjen mortalitet, porast stanovništva, visoka ženidbena dob, produljen ljudski vijek. Tranzicija je na samome početku i zahvatila je samo mortalitet staračkog kontingenta, dok je mortalitet dojenčadi još uvijek izrazito visok.

Uvod

Istraživačkim projektom pod naslovom “Početak demografske tranzicije u Hrvatskoj”, koji se ostvaruje kroz doktorski studij “Povijest stanovništva” na Sveučilištu u Dubrovniku, kao jedna od 12 župa koje će se istražiti izabrana je župa Blato - reprezentant dalmatinskog većeg otočkog naselja. Istraživanje je utemeljeno na matičnim knjigama rođenih, vjenčanih i umrlih.¹

¹ Matične knjige župe Blato: rođeni (1867-1872, 1872-1876, 1876-1879, 1879-1886); vjenčani (1858-1875, 1875-1897); umrli (1869-1876, 1876-1881) (Hrvatski državni arhiv u Zagrebu).

Ivana Lazarević, doktorandica doktorskog studija “Povijest stanovništva” na Sveučilištu u Dubrovniku. Adresa: Bruna Bušića 5, 20000 Dubrovnik. E-mail: ivana.lazarevic@du.t-com.hr

Nenad Vekarić, znanstveni savjetnik Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Adresa: Zavod za povijesne znanosti HAZU, Lapadska obala 6, 20000 Dubrovnik. E-mail: nenad.vekaric@du.t-com.hr

Slika 1. Blato (foto: Zlata Perović)

Geografsko situiranje naselja Blato na otoku Korčuli

Raspored naselja otoka Korčule sličan je rasporedu naselja na većini dalmatinskih otoka. Najstarija naselja smještena su uz polja u unutrašnjosti.² Takvo je i Blato, na sredini zapadnog dijela Korčule, kojem gravitira nekoliko manjih naselja na obali (Vela Luka i Prigradica).³

Blato je jedno od najstarijih naselja na otoku, smješteno uz Blatsko polje koje je bilo periodičko jezero, isušeno 1911. godine, a voda je tunelima odvedena u uvalu Bristva.⁴ Tu se nalazi i izvor vode, koji je na otoku velika blagodat, te se iz njega i danas snabdijeva više od polovice otoka. Naselje je smješteno po obroncima triju brežuljka, a sredinom se pruža ravno područje ili polje Zlinje, s velikim parkom i drvoredom lipa uz glavnu cestu.

Tragove naselja nalazimo već u prethistoriji. Nekoliko je ilirskih gradina, gomila, nalaza novca, keramike i sl.,⁵ koji govore o gustom naseljenosti područja već od najranijih vremena, vjerojatno zahvaljujući izvoru vode i plodnome tlu.

² Marinko Gjivoje, *Otok Korčula*. Zagreb: vlastita naklada, 1969: 31.

³ M. Gjivoje, *Otok Korčula*: 32.

⁴ Mirko Marković, *Dalmacija. Stanovništvo i naselja*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2005: 169.

⁵ M. Gjivoje, *Otok Korčula*: 348.

Stanovništvo Blata i danas se najviše bavi poljoprivredom, a glavna poljoprivredna površina je isušeno Blatsko polje. U tom polju uzgaja se vinova loza od koje se dobivaju najkvalitetnija korčulanska vina.

Upravno-političke prilike na otoku Korčuli i u Blatu u drugoj polovici 19. stoljeća

Nakon višestoljetne mletačke vlasti, Korčula je došla pod kratkotrajnu austrijsku (1797/1806.), zatim pod francusku (1806/13.), rusku (kratkotrajna zauzimanja 1806/7.) i englesku vladavinu (1813/15.). Od 1815. do 1918. godine otok je u okvirima Habsburške monarhije.

Nakon dolaska austrijske vlasti, cijela je Dalmacija bila razdijeljena na pet okruga (tal. *circolo*): Zadar, Split, Dubrovnik, Kotor i Makarska.⁶ Godine 1818. u središtima okruga osnovane su upravne preture. Carevim dekretom iz 1821. godine četiri dalmatinska okruga (uz postojeće preture) bili su podijeljeni na još 24 teritorijalna kotara, čija su se upravna tijela također nazivala preturama. Dubrovački okrug sačinjavale su preture: Dubrovnik, Cavtat, Slano, Orebić, Korčula, Mljet i Lastovo, koje su se sastojale od jedne ili više općina.⁷

U gradu Korčuli od davnine je bila općina čitavog otoka, ali 1823. godine Blato s Velom Lukom, Smokvicom i Čarom reformom se odvojilo u posebnu općinu.⁸ Godine 1868. provedena je upravna reforma u Dalmaciji, te se ukidaju okružna poglavarstva i umjesto njih se formiraju politički kotarevi.⁹ Jedan takav kotar bio je na Korčuli, a njemu je pripadao i veći dio poluotoka Pelješca.¹⁰

Tijekom narodnog preporoda, kad su se nakon 1860. godine u Dalmaciji pojavile dvije stranke, narodna i autonomaška, blatsko je stanovništvo, poput

⁶ Godine 1818. ukinut je Makarski okrug i pripojen Splitskom. Vidi: Stjepan Ćosić, *Dubrovnik nakon pada Republike* (1808.-1848.). Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 1999: 145.

⁷ Više o tome: S. Ćosić, *Dubrovnik nakon pada Republike*: 141-151.

⁸ Godine 1898. odvajanjem od Blata nastala je općina Vela Luka (M. Gjiwoje, *Otok Korčula*: 35).

⁹ Više o tome: Ivan Beuc, *Povijest institucija državne vlasti Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*. Zagreb: Pravni fakultet, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom, 1985: 296-300; Frane Ivković, »Organizacija uprave u Dalmaciji za vrijeme druge austrijske vladavine 1814-1918.« *Arhivski vjesnik* 34-35 (1991-1992): 31-51.

¹⁰ Kotar Korčula sastojao se od općina Korčula, Blato, Lastovo, Pelješac (sa sjedištem u Orebiću), Trpanj, Kuna i Janjina. Vidi: Frane Ivković, »Ustroj općine Vela Luka.«, u: *Zbornik Vela Luka na putu samosvojnog razvoja*, ur. Franko Mirošević. Vela Luka: Općina Vela Luka, 2000: 172.

ostalnih ruralnih područja, najvećim dijelom bilo priklonjeno Narodnoj stranci, koja je bila za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i za upotrebu hrvatskoga jezika u javnom životu.¹¹ Začetke narodnog preporoda na Korčuli možemo zamijetiti već u prvoj polovici 19. stoljeća. Godine 1841. Korčulu su posjetili Ljudevit Gaj i Antun Mažuranić.¹² U narodnjačkom listu *Il Nazionale*, koji je počeo izlaziti 1862. godine s "Prilogom k Narodnom listu" na hrvatskome jeziku redovito su izlazili tekstovi dopisnika iz Korčule, Blata i Orebića.¹³ U tekstu »Javne gradnje u općini Blato tijekom XIX. stoljeća«, objavljenim u *Il Nazionale* 1879. godine, Stanko Piplović u nekoliko nastavaka donosi tekst Petra Kuničića,¹⁴ koji opisuje Blato i Velu Luku, te navodi da su u Blatu bile dvije pučke škole, i to muška četverorazredna i ženska trirazredna, poštansko-brzojavni ured, oružništvo, financijska straža, a svaka tri mjeseca dolazilo je sudbeno povjerenstvo rješavati jednostavnije parnice.¹⁵

Gospodarske prilike u Dalmaciji i Blatu u drugoj polovici 19. stoljeća

U cijelom 19. stoljeću gospodarstvo Dalmacije bilo je u vrlo teškom stanju. Dalmacija je bila isključivo poljoprivredna pokrajina, međutim, poljoprivreda nije bila na zadovoljavajućoj razini i bile su vrlo česte oskudice hrane.¹⁶ Najvažnija grana poljoprivrede cijele Dalmacije, a tako i Korčule, bila je uzgoj vinove loze (uz uzgoj maslina i šumarstvo).

Sredinom 19. stoljeća vinovu lozu u Italiji napala je bolest "lug" (*Oidium Tuckey* ili *mača*), što je omogućilo bolju prodaju dalmatinskih vina u Italiji.¹⁷ Posljedica toga bilo je stvaranje novih vinograda (krčenjem šuma) i zapostavljanje

¹¹ Franko Mirošević, »Osvrt na gospodarske i društveno-političke prilike u Dalmaciji u vrijeme borbe za političko osamostaljenje Vele Luke od Blata.«, u: *Zbornik Vela Luka na putu samosvojnog razvoja*, ur. Franko Mirošević. Vela Luka: Općina Vela Luka, 2000: 124.

¹² M. Gjivoje, *Otok Korčula*: 60.

¹³ M. Gjivoje, *Otok Korčula*: 63; F. Mirošević, »Osvrt na gospodarske u političke prilike u Dalmaciji«: 125.

¹⁴ Stanko Piplović, »Javne gradnje u općini Blato tijekom XIX. stoljeća.«, u: *Zbornik Vela Luka na putu samosvojnog razvoja*, ur. Franko Mirošević. Vela Luka: Općina Vela Luka, 2000: 146.

¹⁵ S. Piplović, »Javne gradnje u općini Blato tijekom XIX. stoljeća.«: 146.

¹⁶ Više o tome vidi: Šime Peričić, »Oskudica i glad u Dalmaciji u XIX i početkom XX stoljeća.« *Radovi Instituta za hrvatsku povijest* 13 (1980): 1-32; Šime Peričić, *Gospodarske prilike Dalmacije od 1797. do 1848.* Split: Književni krug Split, 1993.

¹⁷ F. Mirošević, »Osvrt na gospodarske u političke prilike u Dalmaciji«: 116.

drugih poljoprivrednih kultura. Taj privremeni rast izvoza u Italiju ubrzo je prestao, kada se kao sredstvo u borbi protiv "luga" počeo koristiti sumpor.¹⁸

Godine 1868. u Francuskoj se širi nova bolest vinove loze - filoksera,¹⁹ što je uvjetovalo porast izvoza dalmatinskih vina.²⁰ To je unaprijedilo, iako privremeno, obradu vinograda u Dalmaciji. Nova bolest - peronospora - javlja se osamdesetih godina 19. stoljeća.²¹ Ubrzo se proizvodnja vina u Francuskoj oporavila, ali filoksera se i dalje širila, pa je krajem osmog desetljeća 19. stoljeća napala dalmatinske i mađarske vinograde.²² Dalmacija se pokušala oporaviti izlaskom na mađarsko tržište,²³ ali taj je pokušaj propao zbog vinske klauzule u trgovačkom ugovoru Austrije s Italijom, sklopljenim 1891. godine. Tim je ugovorom Italija dobila velike povlastice na izvoz vina u Austro-Ugarsku i uzrokovala slom dalmatinskog vinogradarstva.²⁴ Poljoprivreda poslije tog sloma nije mogla osigurati osnovna sredstva za život, pa se mnogi stanovnici Dalmacije iseljavaju, uglavnom u prekomorske zemlje.

Tek nakon 1890. godine u Dalmaciji započinje razvoj industrije koja koristi vlastite resurse (riba, rude, itd.), no, zbog slabih prometnih veza, trgovina i bankarstvo nisu se dovoljno razvili. Tek početkom 20. stoljeća trgovina dobiva zamah osnivanjem parobrodarskih društava.²⁵

¹⁸ F. Mirošević, »Osvrt na gospodarske u političke prilike u Dalmaciji«: 116; M. Gjivoje, *Otok Korčula*: 99.

¹⁹ Filoksera je parazit koji je prvi put zapažen u vinogradima Avignona 1863. godine. Vidi: Rudolf Kraljević, *Vinogradarski slom i demografski rasap južne Hrvatske u osvit 20. stoljeća*. Split: Književni krug Split, 1994.

²⁰ F. Mirošević, »Osvrt na gospodarske u političke prilike u Dalmaciji«: 116-117; R. Kraljević, *Vinogradarski slom*: 96.

²¹ Peronospora napada lišće loze i djeluje na količinu i kvalitetu grožđa (R. Kraljević, *Vinogradarski slom*: 105; F. Mirošević, »Osvrt na gospodarske u političke prilike u Dalmaciji«: 117; M. Gjivoje, *Otok Korčula*: 100).

²² Marinko Gjivoje donosi podatak da je prije filoksere površina vinograda na otoku Korčuli iznosila 4136 ha, od čega je filokserom uništeno 4018 ha ili 97.14% (M. Gjivoje, *Otok Korčula*: 100; Franko Oreb, »Vela Luka na putu samosvojnog razvoja od samostalne crkvene župe do samostalne političke općine.« *Luško Libro* 5 (1997): 32-33).

²³ F. Mirošević, »Osvrt na gospodarske u političke prilike u Dalmaciji«: 117; R. Kraljević, *Vinogradarski slom*: 143-146.

²⁴ Više o vinskoj klauzuli: R. Kraljević, *Vinogradarski slom*: 199-224.

²⁵ F. Mirošević, »Osvrt na gospodarske u političke prilike u Dalmaciji«: 119.

Prvi simptomi demografske tranzicije: broj stanovnika i prirodno kretanje stanovništva u Blatu (1870-1880)

Linija kretanja broja stanovnika u razdoblju od prvog suvremenog popisa stanovništva 1857. godine do današnjih dana pokazuje da razdoblje od 1870. do 1880. godine označava početak naglog porasta broja stanovnika (tablica 1, grafikon 1).

U 11 promatranih godina broj stanovnika se povećao za 630 (18,2%), unatoč negativnom migracijskom saldu (-70). Veliki prirodni prirast (17,11‰), uz visoku stopu nataliteta (42,30‰), pokazuje da je riječ o samom početku tranzicije mortaliteta (25,19‰) (tablica 2, grafikon 2). Iako je stopa nataliteta nadmašivala dalmatinski prosjek (oko 36‰²⁶) za više od 6‰, s obzirom da je riječ o ruralnoj sredini, ona se kreće u okvirima očekivanog. No, disproporcija između nataliteta i mortaliteta, uz činjenicu da je u istom razdoblju broj stanovnika Blata narastao za čak 11% više nego broj stanovnika Dalmacije (7,23% prema istraživanju Jakova Gele²⁷), ukazuje na prve simptome demografske tranzicije. Čini se da je tranzicijski proces u Dalmaciji, možda pod utjecajem Dubrovnika, krenuo s juga, zahvativši prvo južnodalmatinske otoke, šireći se potom i na sjever. Tu tezu potkrepljuju i podaci dobiveni za Pupnat (prirast 13,73‰), za kopnenu južnodalmatinsku župu Desne, u kojoj se bilježi iznimno

Tablica 1. Broj stanovnika Blata (1857-2001)

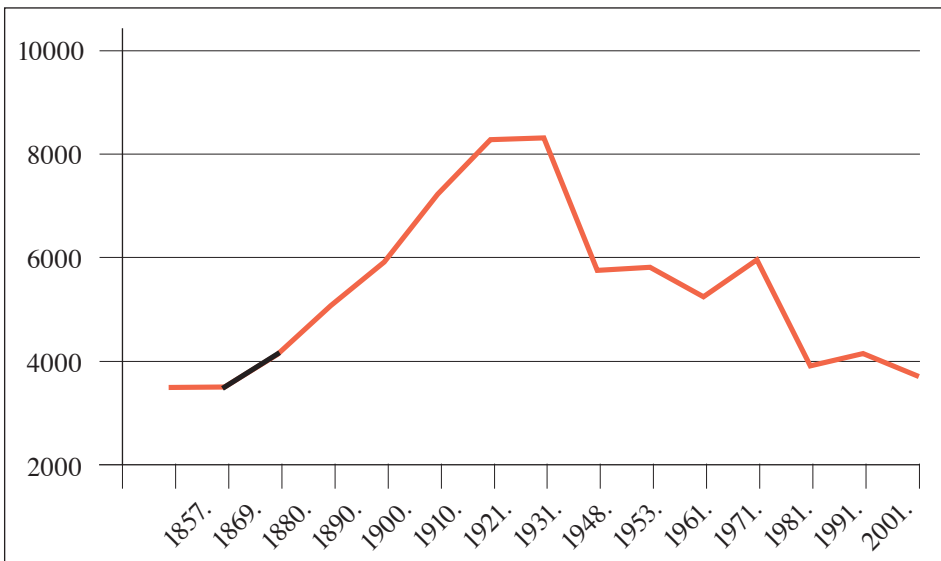
Godina	Broj stanovnika	Godina	Broj stanovnika	Godina	Broj stanovnika
1857.	3.450	1910.	7.208	1961.	5.216
1869.	3.461	1921.	8.270	1971.	5.937
1880.	4.091	1931.	8.301	1981.	3.874
1890.	5.047	1948.	5.732	1991.	4.107
1900.	5.887	1953.	5.787	2001.	3.680

IZVOR: *Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001.* Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, CD.

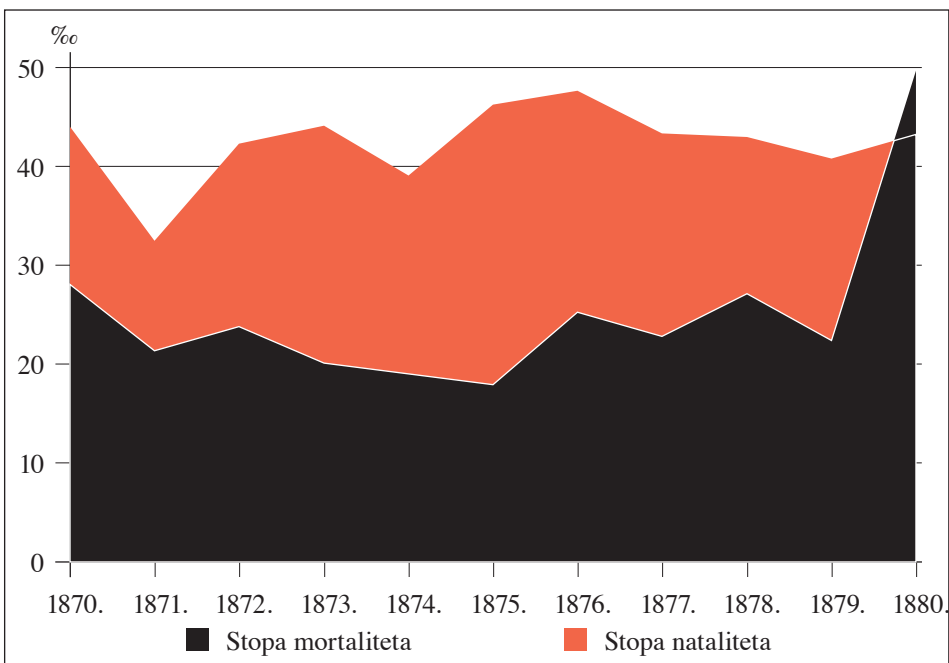
NAPOMENA: Godine 1869. Blato i Vela Luka su popisani kao jedna popisna jedinica. Procjena broja stanovnika Blata izvršena je na temelju usporedbe udjela Blata u ukupnom broju stanovnika za oba naselja u najbližem ranijem (1857.) i najbližem kasnijem popisu (1880.). Godine 1857. udio Blata iznosio je 73,90%, 1880. godine, zbog intenzivnijeg razvoja Vele Luke, opao je na 67,83%. Primijenivši linearni izračun, godine 1869. udio Blata iznosio je 70,73%.

²⁶ Jakov Gelo, *Demografske promjene u Hrvatskoj 1780. do 1981. g.* Zagreb: Globus, 1987: 123.

²⁷ Godine 1869: 403.149 stanovnika; godine 1880: 432.284 stanovnika (J. Gelo, *Demografske promjene u Hrvatskoj*: 88-89).

Grafikon 1. Broj stanovnika Blata (1857-2001)

Grafikon 2. Prirodno kretanje u Blatu (1870-1880)

Tablica 2. Prirodno kretanje i migracijski saldo župe Blato (1870-1880)

Godina	Broj stanovnika	Broj rođenih	Broj umrlih	Prirast (pad)	Broj vjenčanih	Prosječna godišnja stopa nataliteta	Prosječna godišnja stopa mortaliteta	Prosječna godišnja stopa prirodnog prirasta	Prosječni godišnji migracijski saldo	Prosječna godišnja stopa nupcijaliteta
<i>Ukupno</i>		1746	1046	700	390	42,30	25,19	17,11	-6	9,50
1869.	3461									
1870.	3518	152	97	55	31	43,92	28,03	15,89	2	8,96
1871.	3576	114	75	39	36	32,40	21,32	11,09	18	10,23
1872.	3633	151	85	66	44	42,23	23,77	18,46	-9	12,31
1873.	3690	160	73	87	36	44,04	20,09	23,95	-30	9,91
1874.	3747	144	70	74	36	39,02	18,97	20,05	-17	9,76
1875.	3805	173	67	106	39	46,17	17,88	28,29	-49	10,41
1876.	3862	181	96	85	43	47,57	25,23	22,34	-28	11,30
1877.	3919	167	88	79	30	43,24	22,79	20,46	-22	7,77
1878.	3976	168	106	62	28	42,87	27,05	15,82	-5	7,14
1879.	4034	162	89	73	37	40,74	22,38	18,36	-16	9,30
1880.	4091	174	200	-26	30	43,14	49,58	-6,45	83	7,44

IZVOR za tablice 2-10: Matične knjige župe Blato

visoki prirodni prirast (18,17‰) i nasuprot tome u srednjodalmatinskoj otočkoj župi Betina (oko 10‰) i kopненоj župi Bisko (4,79‰) gdje je prirodni prirast bio je znatno manji.

Centralna faza demografske tranzicije trajat će sve do II. svjetskog rata, stvarajući višak stanovništva. Konzekvence tog procesa u Blatu su imale vrlo traumatične posljedice. Uz ostale činioce, koji su uzrokovali gospodarsku krizu, demografski *boom* se nadgradio kao još jedan bitan uzročnik siromaštva.²⁸ Zbog toga je iseljavanje iz Blata poprimilo dimenzije epidemije, kulminiravši 1924/5. godine, kada je iz Blata odselilo oko 2.000 žitelja (a u jednome danu, 21. travnja 1924., 1.200).²⁹

²⁸ Vidi o tome i: Nenad Vekarić, »Demografski uzroci iseljavanja s dubrovačkog područja u Ameriku u 19. i početkom 20. stoljeća.« *Dubrovnik* 3/5 (1992): 97-102.

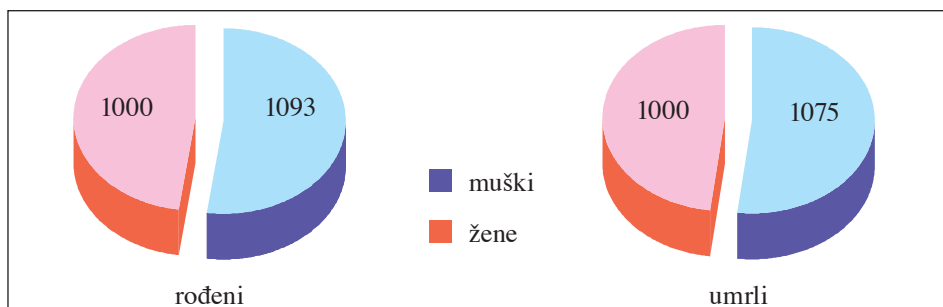
²⁹ Zvonimir Šeparović, *Od Sydneya do San Francisca*. Čakovec: Matica iseljenika Hrvatske, Zagreb i RO "Zrinski" TIZ, Čakovec, 1982: 22.

Sve do samog kraja istraženog razdoblja nije bilo velikih oscilacija u mortalitetu. U dvije godine stopa mortaliteta pala je ispod 20‰, a nikad nije prelazila 30‰. Samo se u posljednjoj, 1880. godini stopa udvostručila zbog epidemije, koju je tamošnji župnik okvalificirao simptomatski - "kašalj" - a koja je svoj vrhunac imala u mjesecu srpnju kada je umrlo 88 ljudi, uglavnom djece, više nego što ih je umiralo u mnogim drugim godinama tog desetljeća. Te godine umrlo je 200 ljudi ili gotovo 5‰ pučanstva i to je jedina godina u desetljeću u kojoj je zabilježen prirodni pad stanovništva (-6,45‰) (tablice 2 i 3, grafikon 2). Stopa mortaliteta u Blatu u promatranom razdoblju bila je bliska općoj stopi mortaliteta u Dalmaciji (između 27,39‰ i 31,02‰).³⁰

Spolna struktura rođenih i umrlih

Omjer muške i ženske djece u razdoblju od 1870. do 1880. godine je 912 : 834, ili 1.093 muške na 1.000 ženske djece (dalmatinski prosjek u to doba iznosio je oko 1.007 muške na 1.000 ženske djece³¹). U 4 od 11 godina bilo je rođeno više ženske djece (tablica 3, grafikon 3).

Spolna struktura umrlih prati spolnu strukturu rođenih. U razdoblju od 1870. do 1880. godine omjer umrlih muškaraca i žena bio je 542 : 504, ili 1.075 umrlih muškaraca na 1.000 umrlih žena. U 4 od 11 godina umrlo je više žena nego muškaraca (tablica 4, grafikon 3). Prema Geli, u Dalmaciji je do 1880. godine na 1.000 umrlih žena umiralo od 1.023 do 1.076 muškaraca.³²

Grafikon 3. Spolna struktura rođenih i umrlih u župi Blato (1870-1880)

³⁰ J. Gelo, *Demografske promjene u Hrvatskoj*: 148.

³¹ J. Gelo, *Demografske promjene u Hrvatskoj*: 201.

³² J. Gelo, *Demografske promjene u Hrvatskoj*: 165-166.

Tablica 3. Struktura rođenih župe Blato po mjesecima (1870-1880)

Godina	Ukupno	Mjesec												Bli-zanci	Izvan-bračni
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
<i>Ukupno</i>	1746	201	143	172	122	121	109	112	137	146	182	133	168	36	122
%	100	11,51	8,19	9,85	6,99	6,93	6,24	6,41	7,85	8,36	10,42	7,62	9,62	2,06	6,99
1870	152	14	15	15	5	7	15	12	10	14	18	15	12	4	16
1871	114	19	4	14	6	10	7	7	8	10	10	11	8	0	8
1872	151	20	12	13	14	18	8	10	6	13	14	10	13	2	9
1873	160	15	12	17	14	14	12	9	17	17	12	10	11	4	11
1874	144	10	11	14	8	6	9	10	18	10	16	13	19	0	9
1875	173	25	16	17	12	6	8	14	11	12	21	17	14	2	14
1876	181	14	18	16	8	15	11	10	16	13	19	14	27	2	12
1877	167	16	8	14	16	9	11	15	16	14	22	6	20	6	9
1878	168	22	21	18	16	16	11	6	12	11	18	10	7	4	8
1879	162	22	11	10	8	8	10	13	10	15	18	11	26	6	9
1880	174	24	15	24	15	12	7	6	13	17	14	16	11	6	17
<i>Muški</i>	912	101	84	96	57	60	52	56	75	77	91	70	93	17	65
%	100	11,07	9,21	10,53	6,25	6,58	5,70	6,14	8,22	8,44	9,98	7,68	10,20	1,86	7,13
1870	74	8	5	8	1	2	11	5	6	6	6	10	6	2	7
1871	54	9	3	7	2	4	5	3	5	3	6	4	3		3
1872	82	9	7	5	8	9	3	5	4	11	6	7	8	2	6
1873	93	10	5	11	10	7	6	7	9	9	8	4	7	3	5
1874	77	4	7	9	3	3	6	7	12	6	6	5	9		8
1875	98	14	10	11	4	4	3	5	6	6	13	12	10	2	6
1876	99	9	10	8	3	10	6	8	10	7	6	4	18	2	8
1877	76	5	5	9	7	5	3	6	7	7	11	3	8	2	3
1878	87	9	15	8	8	8	4	2	4	7	14	4	4		5
1879	80	11	8	8	3	2	2	5	6	7	8	8	12	2	4
1880	92	13	9	12	8	6	3	3	6	8	7	9	8	2	10
<i>Žene</i>	834	100	59	76	65	61	57	56	62	69	91	63	75	19	57
%	100	11,99	7,07	9,11	7,79	7,31	6,83	6,71	7,43	8,27	10,91	7,55	8,99	2,28	6,83
1870	78	6	10	7	4	5	4	7	4	8	12	5	6	2	9
1871	60	10	1	7	4	6	2	4	3	7	4	7	5		5
1872	69	11	5	8	6	9	5	5	2	2	8	3	5		3
1873	67	5	7	6	4	7	6	2	8	8	4	6	4	1	6
1874	67	6	4	5	5	3	3	3	6	4	10	8	10		1
1875	75	11	6	6	8	2	5	9	5	6	8	5	4		8
1876	82	5	8	8	5	5	5	2	6	6	13	10	9		4
1877	91	11	3	5	9	4	8	9	9	7	11	3	12	4	6
1878	81	13	6	10	8	8	7	4	8	4	4	6	3	4	3
1879	82	11	3	2	5	6	8	8	4	8	10	3	14	4	5
1880	82	11	6	12	7	6	4	3	7	9	7	7	3	4	7

■ maksimum

■ minimum

Tablica 4. Struktura umrlih župe Blato po mjesecima (1870-1880)

Godina	Ukupno	Mjesec											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
<i>Ukupno</i>	1046	91	90	71	49	55	72	204	120	77	72	73	72
<i>%</i>	100	8,70	8,60	6,79	4,68	5,26	6,88	19,50	11,47	7,36	6,88	6,98	6,88
1870.	97	15	9	7	2	4	5	15	15	6	6	6	7
1871.	75	8	9	6	2	3	5	7	8	6	2	11	8
1872.	85	11	6	5	3	6	3	9	15	10	7	3	7
1873.	73	4	4	4	4	5	5	12	11	7	4	7	6
1874.	70	11	7	2	2	3	1	13	11	7	6	3	4
1875.	67	5	5	6	3	6	0	14	4	5	5	7	7
1876.	96	6	17	6	2	9	9	13	10	3	7	7	7
1877.	88	6	13	9	2	6	5	12	7	8	13	3	4
1878.	106	6	12	9	16	7	8	9	4	11	3	11	10
1879.	89	11	3	7	7	3	6	12	8	8	6	9	9
1880.	200	8	5	10	6	3	25	88	27	6	13	6	3
<i>Muški</i>	542	45	50	31	24	28	29	115	62	44	35	45	34
<i>%</i>	100	8,86	9,84	6,10	4,72	5,51	5,71	22,64	12,20	8,66	6,89	8,86	6,69
1870.	52	7	6	3	2	3	2	9	8	3	2	5	2
1871.	39	5	5	4	2	3	1	1	5	2	2	6	3
1872.	41	6	3	1	1	2	3	6	6	6	4	2	1
1873.	39	2	3	3	1	1	2	9	2	5	3	5	3
1874.	28	5		2		2		6	5	1	4	1	2
1875.	37	1	4	5	1	3		6	4	2	2	4	5
1876.	44	3	10		1	5	4	8	2	2	1	4	4
1877.	51	5	7	5	1	4	4	4	4	6	7	2	2
1878.	59	4	7	3	9	3	4	5	2	8	2	9	3
1879.	44	6	1	1	3	1	2	6	6	5	3	4	6
1880.	108	1	4	4	3	1	7	55	18	4	5	3	3
<i>Žene</i>	504	46	40	40	25	27	43	89	58	33	37	28	38
<i>%</i>	100	9,87	8,58	8,58	5,36	5,79	9,23	19,10	12,45	7,08	7,94	6,01	8,15
1870.	45	8	3	4		1	3	6	7	3	4	1	5
1871.	36	3	4	2			4	6	3	4		5	5
1872.	44	5	3	4	2	4		3	9	4	3	1	6
1873.	34	2	1	1	3	4	3	3	9	2	1	2	3
1874.	42	6	7		2	1	1	7	6	6	2	2	2
1875.	30	4	1	1	2	3		8		3	3	3	2
1876.	52	3	7	6	1	4	5	5	8	1	6	3	3
1877.	37	1	6	4	1	2	1	8	3	2	6	1	2
1878.	47	2	5	6	7	4	4	4	2	3	1	2	7
1879.	45	5	2	6	4	2	4	6	2	3	3	5	3
1880.	92	7	1	6	3	2	18	33	9	2	8	3	

■ maksimum

■ minimum

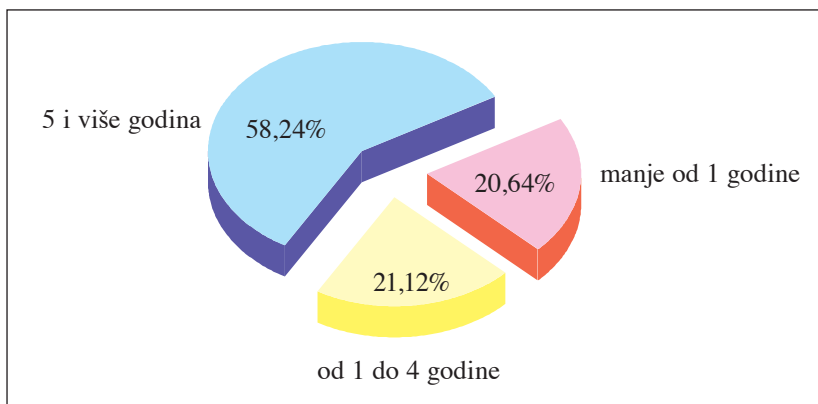
Dob umrlih

Udio dojenčadi u mortalitetu bila je 27,53% (tablica 5, grafikon 4). Muška je dojenčad (32,59%) bila rizičnija skupina od ženske (29,66%). Pridodamo li i smrtnost male djece - više od polovice umrlih (52,22%) nije doživjelo petu godinu života. Vrlo slični omjeri uočeni su i u drugom korčulanskom istraženom

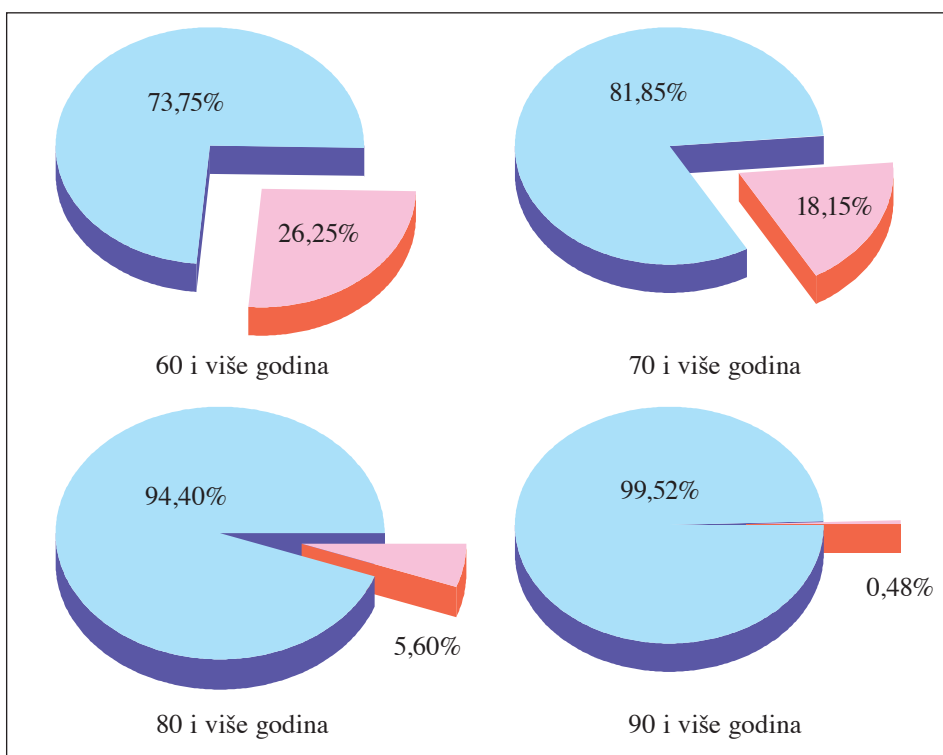
Tablica 5. Struktura umrlih po dobi i spolu župe Blato (1870-1880)

Dob	Broj umrlih			Struktura (%)		
	Muški	Ženske	Ukupno	Muški	Ženske	Ukupno
<i>Ukupno</i>	542	504	1046	100	100	100
0-23 sata	15	14	29	2,80	2,82	2,81
1-6 dana	16	13	29	2,99	2,62	2,81
7-29 dana	25	27	52	4,66	5,44	5,04
1-11 mjeseci	119	94	213	22,20	18,95	20,64
<i>0-11 mjeseci</i>	175	148	323	32,65	29,84	31,30
1-4	113	105	218	21,08	21,17	21,12
5-9	18	18	36	3,36	3,63	3,49
10-14	4	3	7	0,75	0,60	0,68
15-19	9	11	20	1,68	2,22	1,94
20-24	11	7	18	2,05	1,41	1,74
25-29	12	15	27	2,24	3,02	2,62
30-34	5	6	11	0,93	1,21	1,07
35-39	7	12	19	1,31	2,42	1,84
40-44	9	11	20	1,68	2,22	1,94
45-49	13	8	21	2,43	1,61	2,03
50-54	9	12	21	1,68	2,42	2,03
55-59	11	10	21	2,05	2,02	2,03
60-64	19	17	36	3,54	3,43	3,49
65-69	22	24	46	4,10	4,84	4,46
70-74	36	32	68	6,72	6,45	6,59
75-79	32	30	62	5,97	6,05	6,01
80-84	23	17	40	4,29	3,43	3,88
85-89	3	10	13	0,56	2,02	1,26
90-94	2		2	0,37	0,00	0,19
95-99	3		3	0,56	0,00	0,29
Nepoznato	6	8	14			

NAPOMENA: U strukturi je iz obračuna isključena kategorija "nepoznato".

Grafikon 4. Smrtnost dojenčadi i male djece u župi Blato (1870-1880)

Grafikon 5. Doživljena dob u župi Blato (1870-1880)

naselju - Pupnatu i zaključak je nedvojben: na otoku Korčuli tranzicija dječjeg mortaliteta još nije započela.

Jakov Gelo utvrdio je da je u Hrvatskoj, za razliku od Europe, demografska tranzicija započela produljenjem ljudskog vijeka, a ne smanjenjem dječjeg mortaliteta.³³ Ovaj Gelin zaključak potvrđuje se i na korčulanskim primjerima. U Blatu je udio umrlih, starijih od 70 godina dosegao 18,15% (grafikon 5), slično kao i u Pupnatu (19,05%), znatno više nego u Slavoniji koja je još bila u predtranzicijskom razdoblju (ispod 6%), a znatno manje nego u otočkim dubrovačkim naseljima (oko 30%). Promatrajući u širem vremenskom razdoblju: u Hrvatskoj je 1857. godine 10,2% muškaraca i 10,7% žena u trenutku smrti imalo 70 i više godina.³⁴ U ruralnim zonama dubrovačkog područja u razdoblju od 1831. do 1900. godine, od ukupnog broja stanovništva 42,9% muškaraca i 45,4% žena je umiralo u dobi iznad 70. godina, u gradu Dubrovniku (1828-1857) 33,2% muškaraca i 48% žena.³⁵

Valja napomenuti da je u Blatu (i u Pupnatu) smrtnost dojenčadi bila veća nego u drugim dijelovima Hrvatske, čak i tamo gdje se očito radi o predtranzicijskome razdoblju. Riječ je vjerojatno o "statističkoj anomaliji", a ne o stvarno većoj smrtnosti dojenčadi. Naime, kako je prilično naglo došlo do produljenja ljudskog vijeka, smanjio se mortalitet staračkog kontingenta, a to je onda utjecalo na povećanje procentualnog udjela dječjeg mortaliteta.³⁶

Ritam začeca, rođenja, ženidbe i smrti

Slično kao i u drugim istraženim mjestima diljem Hrvatske,³⁷ najveći broj djece u Blatu začet je u siječnju (zimsko dokolica) i u travnju (proljetno buđenje).

³³ Jakov Gelo, »Kretanje ukupnog stanovništva Hrvatske.«, u: Jakov Gelo, Anđelko Akrap i Ivan Čipin, *Temeljne značajke demografskog razvoja Hrvatske*. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti RH, 2005: 60.

³⁴ Nenad Vekarić, Irena Benyovsky, Tatjana Buklijaš, Maurizio Levak, Nikša Lučić, Marija Mogorović i Jakša Primorac, *Vrijeme ženidbe i ritam poroda. Dubrovnik i njegova okolica od 17. do 19. stoljeća*. Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2000: 14.

³⁵ N. Vekarić i dr., *Vrijeme ženidbe i ritam poroda*: 14.

³⁶ Kao zanimljivost: u matičnoj knjizi umrlih Blata upisana je smrt Jurja Ivanovog Kaštopila, starog 16 godina, koji je umro od gastroenteritisa 19. ožujka 1871. i sahranjen dva dana kasnije. Upis je naknadno prekrižen s napomenom da se smatra pogrešnim, jer Juraj i danas živi u očevoj kući.

³⁷ Uz župe koje su bile obuhvaćene ovim istraživanjem i čiji se rezultati objavljuju u radovima ove edicije, vidi i: N. Vekarić i dr., *Vrijeme ženidbe i ritam poroda*: 84-91.

“Zastoj” začeća, ponajviše zbog poljskih radova, najveći je u rujnu i listopadu, ali je pad primjetan već od srpnja. Sukladno tome, najmanji broj djece bio je rođen od travnja do srpnja.

Zimski maksimum vjenčanja u Blatu je dominirao nad jesenskim, no zamijećena su oba maksimuma. Više od četvrtine vjenčanja odvijalo se u veljači (25,38%), a jesenji je maksimum u studenom pokrivaio šestinu od ukupno sklopljenih brakova (16,41%). Mjesečna distribucija vjenčanja bila je vrlo slična onoj na otoku Lastovu,³⁸ bliska i onoj na obližnjem Mljetu, ali i dalekom Murteru, u Betini (preko 47% u siječnju-veljači, a više od 34% u listopadu-studenom). Čini se da je taj ritam vjenčanja bio tipičan za dalmatinske otoke i da je pritom bio sličniji ritmu sjeverne Hrvatske nego hrvatskome jugu, gdje je bio dominantniji jesenski maksimum koji je, prema Jasni Čapo, u Hrvatsku prodirao iz Bosne i Hercegovine.³⁹ Iskakanje Pupnata, naselja na istom otoku na kojem se nalazi i Blato, u kojem izrazito dominira jesenski maksimum

Tablica 6. Struktura vjenčanih župe Blato po mjesecima (1870-1880)

Godina	Ukupno	Mjesec											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Ukupno	390	34	99	6	8	31	22	29	19	34	42	64	2
%	100	8,72	25,38	1,54	2,05	7,95	5,64	7,44	4,87	8,72	10,77	16,41	0,51
1870.	24	2	8			2		3	1	6	2	7	
1871.	23		12			1	1	5			4	13	
1872.	38	3	11		2	3	4	3	2	9	1	6	
1873.	31	8	6			3	5	1		3	5	5	
1874.	32	2	12		1	4		1	3	3	6	4	
1875.	32	2	9		2	2	1	5	3	1	7	7	
1876.	38	8	11			2	1	3	3	5	5	4	1
1877.	24	2	5			6	1	3	4	1	2	6	
1878.	24	1	5	5	1	3		2		2	5	4	
1879.	32	2	12		1	3	6	1	3	3	1	4	1
1880.	26	4	8	1	1	2	3	2		1	4	4	

■ maksimum

■ minimum

³⁸ N. Vekarić i dr., *Vrijeme ženidbe i ritam poroda*: 53-54, 131.

³⁹ Jasna Čapo, »Sezonske varijacije vjenčanih u sjevernoj Hrvatskoj.« *Etnološka tribina* 12 (1989): 14-15; Jasna Čapo, »Sezonske varijacije demografskih pokazatelja u sjevernoj Hrvatskoj u 18. i 19. stoljeću.«, u: *Zbornik Slavonija, Srijem, Baranja i Bačka*. Zagreb: Matica hrvatska, 1993: 129-132.

(preko 50%), ukazuje da jednoobraznost ipak ne postoji, da zapravo oba ženid-bena “termina” imaju običajni legitimitet, a kojem će se “terminu” dati prednost može ovisiti i o nekim posebnim, lokalnim specifičnostima.

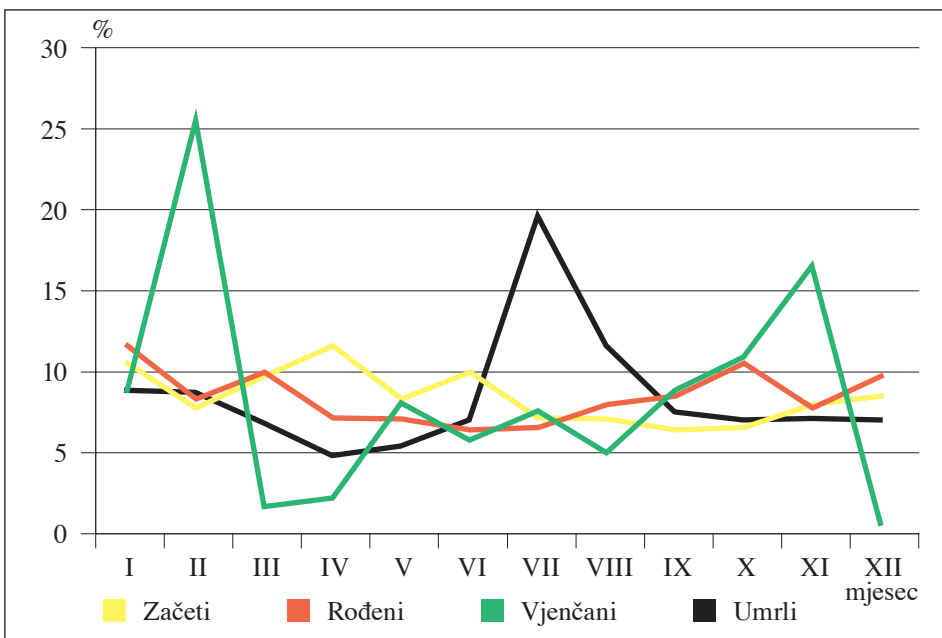
Ritam umiranja, najmanje podložan ljudskoj volji, u stabilnim je vremenima prilično ravnomjeran, a iskakanja su redovito vezana uz ekscese. Tako je i epidemija “kašlja” (*pertussis* tj. veliki ili kućji kašalj) u Blatu 1880. godine, s vrhuncem u srpnju, narušila ravnomjernost krivulje. No, da je srpanj bio kritičan mjesec pokazuje i to da je u čak 6 (od 11) godina u tom mjesecu umrlo najviše ljudi. Dodamo li pritom i dvije godine u kojima je najviše umrlih bilo u kolovozu - ljeto je, zbog loših higijenskih uvjeta koji su pogodovali raznim dizenteričnim zaraznim bolestima, bilo razdoblje najvećeg mortaliteta. Srpanj je bio najkritičniji mjesec i u obje istražene mljetske župe, u Babinom Polju i Maranovićima. U kontinentalnim krajevima, bar sudeći po istraženim uzorcima (Drenovci, Donji Miholjac, Bisko, Gradac u Hercegovini), utjecaj ljetnih vrućina na mortalitet nije bio tako jak. Proljeće je bilo doba najmanje smrtnosti u Blatu (tablice 3-4, 6-8 i grafikoni 6 i 7).

Tablica 7. Mjesečna distribucija začelih, rođenih, vjenčanih i umrlih u Blatu (1870-1880)

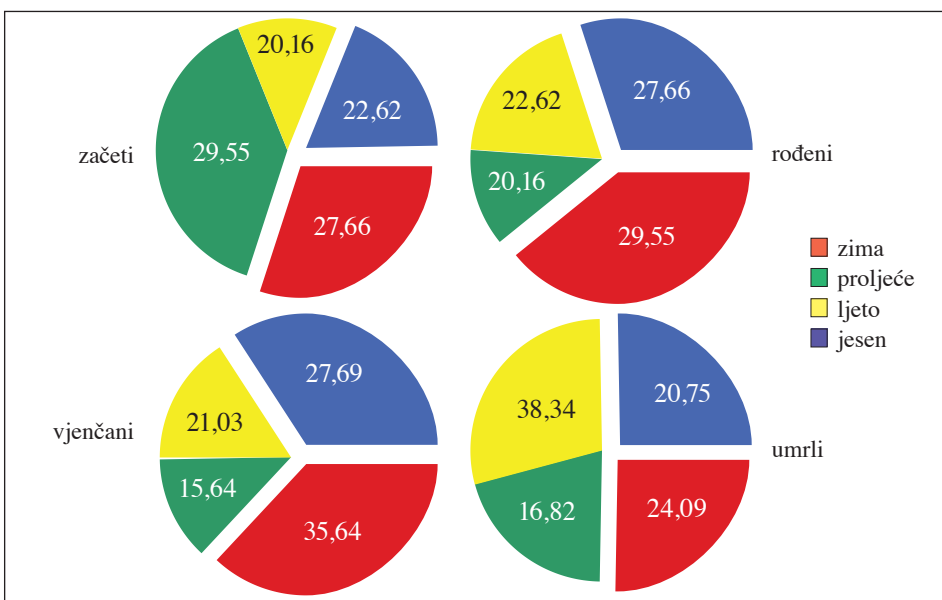
Pokazatelj	Mjesečna distribucija (%)											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Začeli	10,42	7,62	9,62	11,51	8,19	9,85	6,99	6,93	6,24	6,41	7,85	8,36
Rođeni	11,51	8,19	9,85	6,99	6,93	6,24	6,41	7,85	8,36	10,42	7,62	9,62
Vjenčani	8,72	25,38	1,54	2,05	7,95	5,64	7,44	4,87	8,72	10,77	16,41	0,51
Umrli	8,70	8,60	6,79	4,68	5,26	6,88	19,50	11,47	7,36	6,88	6,98	6,88

Tablica 8. Sezonsko kretanje začelih, rođenih, vjenčanih i umrlih u Blatu (1870-1880)

Godišnje doba	Udio začelih (%)	Udio rođenih (%)	Udio vjenčanih (%)	Udio umrlih (%)
<i>Ukupno</i>	100	100	100	100
zima (I-III)	20,16	29,55	35,64	24,09
proljeće (IV-VI)	22,62	20,16	15,64	16,83
ljeto (VII-IX)	27,66	22,62	21,03	38,34
jesen (X-XII)	29,55	27,66	27,69	20,75

Grafikon 6. Mjesečna distribucija začetih, rođenih, vjenčanih i umlih u Blatu (1870-1880)

Grafikon 7. Sezonsko kretanje začetih, rođenih, vjenčanih i umlih u Blatu (1870-1880)

Izvanbračna djeca

Na otoku Mljetu, u oba istražena naselja, Babinom Polju (11,27%) i Maranovićima (9,71%), udio izvanbračne djece bio je iznimno velik. Na otoku Lastovu sredinom 19. stoljeća trećina prvorodene djece bila je začeta prije braka.⁴⁰ Veliki udio izvanbračne djece na južnodalmatinskim otocima potvrđen je i u Blatu: 6,99% djece bilo je rođeno izvan braka (tablica 3), a gotovo polovica (46,18%) prvorodenaca bila je začeta prije nego što je obavljen obred vjenčanja. Nasuprot južnodalmatinskim otocima, u kopnenim župama, kao i na jedinom istraženom srednjedalmatinskom otoku Murteru (Betina), udio izvanbračnih i predbračnih začeca bio je znatno manji.

Koji su bili razlozi ove pojave, može li se u Blatu govoriti o postojanju običaja dovođenja žene “na probu” - bit će istraženo naknadno.

Blizanci

U razdoblju od 1870. do 1880. godine u Blatu je rođeno 18 parova blizanaca. Od ukupnog broja rođene djece udio blizanaca iznosio je 2,06% (tablica 3), što je ispod hrvatskog prosjeka (2,68%). Općenito, u većini južnohrvatskih župa udio blizanaca bio je nešto niži nego u drugim krajevima Hrvatske.

Ženidbena dob i ponovni brakovi

Prilično visoka ženidbena dob u Blatu u razdoblju od 1870. do 1880. godine ukazuje da tom razdoblju već prethodi jedno dulje razdoblje pozitivnih demografskih trendova. Ženidbena dob bila je u izrazitoj korelaciji s gospodarsko-demografskim stanjem: rasla je u vremenima pozitivnih očekivanja, a padala u trenucima krize.⁴¹ Prosječan blatski ženik imao je u trenutku sklapanja prvog braka nešto manje od 30 godina, a njegova supružnica 5 godina manje. Blatski mladoženja bio je u prosjeku 8-9 godina stariji od slavonskog mladoženje. Svega 5% žena sklopilo je brak prije svoje 20. godine života, dok je istodobno u Slavoniji svaka druga bila mlađa od 20. Samo je jedan blatski ženik (0,26%) bio mlađi od 20 godina, a najmlađa blatska nevjesta imala je 14 godina (tablica 9). Prosječna stopa nupcijaliteta u istraženih 11 godina iznosila je u Blatu 9,50‰.

⁴⁰ N. Vekarić i dr., *Vrijeme ženidbe i ritam poroda*: 98-99.

⁴¹ Vidi o tome: N. Vekarić i dr., *Vrijeme ženidbe i ritam poroda*: 29-46.

Ponovni brak češće su sklapali muškarci (11,54%) nego žene (4,62%), što je opća karakteristika za čitavu Hrvatsku. No, ukupan broj ponovnih brakova bio je znatno veći u sjevernoj nego u južnoj Hrvatskoj, što su već pokazala i dosadašnja istraživanja Stjepana Krivošića u Zagrebu,⁴² Ante Gabričevića u Brdovcu,⁴³ odnosno istraživanja koja su obavljena na primjeru Dubrovnika i njegove okolice.⁴⁴ Otprilike svaki treći slavonski mladoženja imao je iza sebe bar jedan brak, a tek svaki deveti Dalmatinac (pa tako i Blaćanin). Kod žena je to bilo još izrazitije: svaka četvrta ili peta Slavonka pred oltarom se našla barem po drugi put, a tek svaka dvadesetpeta Dalmatinka. Ova disproporcija između sjeverne i južne Hrvatske u razdoblju između 1870. i 1880. godine dijelom je rezultat različitog demografskog trenutka - u sjevernoj Hrvatskoj to je predtranzicijsko doba, doba loše demografske slike, veće smrtnosti, kraćeg životnog vijeka; u južnoj Hrvatskoj već su počeli pozitivni demografski procesi. Međutim, ta disproporcija dijelom je vjerojatno uzrokovana i određenim gospodarskim različitostima, koji su kroz oblikovanje izrazito patrijarhalne i složene obiteljske strukture na jugu Hrvatske, destimulativno djelovali na odluku o ponovnom braku, posebno kod žena.

Brakovi u srodstvu

Na otocima je, zbog izolacije, bio veći broj srodničkih brakova nego na kopnu. Na otoku Lastovu između 20 i 30% brakova bilo je tijekom 17., 18. i 19. stoljeća sklopljeno između krvnih srodnika.⁴⁵ U Maranovićima na Mljetu preko 50%. U Babinom Polju, većem mljetskom naselju, udio je također bio visok (20%), ali ipak bitno manji nego u Maranovićima. Veličina naselja zacijelo je i na otočkom izolatu utjecala na intenzitet pojave. Stoga je i veličina najvećeg otočkog naselja u Dalmaciji vjerojatni razlog vrlo malom broju srodničkih brakova (2,05%), sklopljenih u Blatu u razdoblju od 1870. do 1880. godine. Najbliži zabilježeni stupanj srodstva bio je 2 i 3. stupanj po kanonskom, odnosno 5. stupanj po civilnom računanju (vjenganje s kćeri prvoga rođaka).

⁴² Stjepan Krivošić, *Zagreb i njegovo stanovništvo od najstarijih vremena do sredine XIX. stoljeća*. Zagreb: JAZU, Građa za gospodarsku povijest Hrvatske 19, 1981: 113.

⁴³ Ante Gabričević, »Prirodno kretanje stanovništva na području župe sv. Vida u Brdovcu između 1672. i 1981. godine.« *Starine JAZU* 59 (1984): 244.

⁴⁴ N. Vekarić i dr., *Vrijeme ženidbe i ritam poroda*: 61.

⁴⁵ N. Vekarić i dr., *Vrijeme ženidbe i ritam poroda*: 132.

Osobna imena

Izoliranost otočkog, k tome i ruralnog naselja odrazila se i u onomastičkom sustavu. U Blatu je bilo dosta stanovnika, ali malo prezimena.⁴⁶ Bilo je nekoliko izuzetno brojnih rodova. Sustav osobnih imena bio je vrlo stabilan, sa skromnim fondom kršćanskih imena, koja su u svojim inačicama bila bliska i drugim otocima srednjedalmatinskog arhipelaga (primjerice Jure, Žuva). Više od 61% muškaraca i više od 76% žena nosilo je jedno od pet najčešćih imena. Najčešća blatska imena u razdoblju od 1870. do 1880. godine bila su Ivan (16,78%) i Marija (22,78%) (tablica 10). Utjecaj preporoda i pojave narodnih hrvatskih imena do 1880. godine u Blatu se još nije osjetio. Uočava se da je postojala veza između datuma rođenja i imena svetaca. Tako se, primjerice, ime Franko/Franka često davalo djeci rođenoj oko dana sv. Frana.

Tablica 10. Najfrekventnija blatska osobna imena (1870-1880)

Osobno ime	Frekvencija	Udio (%)	Osobno ime	Frekvencija	Udio (%)
Ivan	153	16,78	Marija	190	22,78
Antun	144	15,79	Kata	136	16,31
Frano	123	13,49	Jaka	130	15,59
Kuzma	72	7,89	Frana	123	14,75
Petar	67	7,35	Margarita	62	7,43
Pet najčešćih imena	559	61,29	Pet najčešćih imena	641	76,86
Broj rođenih (1870-1880)	912	100	Broj rođenih (1870-1880)	834	100

Zaključak

Analiza demografskih pokazatelja u Blatu, izvršena na temelju istraživanja matičnih knjiga, dala je sljedeći rezultat:

Mikrocjelina Blato ima obilježja i slijedi trendove koji se mogu uočiti na otocima srednje Dalmacije, a koji se u mnogim detaljima bitno razlikuju od

⁴⁶ Primjerice, blizu 400 stanovnika Blata (oko 7%) imalo je 1948. godine prezime Šeparović (*Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*. Zagreb: ur. Valentin Putanec i Petar Šimunović, Institut za jezik Zagreb i NZMH, 1976: 637).

kopnene Dalmacije. Ta obilježja očitovat će se u ritmu začeca (s padom u vrijeme poljskih radova), rađanja, vjenčanja (dva maksimuma s dominacijom zimskog nad jesenskim) i smrti (jači utjecaj ljetnih zaraza), u (tad već) visokoj ženidbenoj dobi i relativno malom udjelu ponovljenih brakova. Kao naselje koje se nalazi na graničnoj liniji između prostora negdašnje Dubrovačke Republike i negdašnje Mletačke Dalmacije, Blato možda i nešto ranije prima pozitivne demografske utjecaje s juga i po mnogim je pokazateljima vrlo blisko otoku Lastovu, koji je također granični otok, ali s dubrovačke strane.

U razdoblju od 1870. do 1880. godine u Blatu se jasno očituju prvi simptomi demografske tranzicije: od smanjenja mortaliteta i rasta stanovništva do prilično visoke ženidbene dobi i produljenjog ljudskog vijeka, o čemu govori i relativno visoka prosječna dob u času smrti.

Proces demografske tranzicije na samom je početku. Zahvatila je samo mortalitet staračkog kontingenta (produljen životni vijek), dok je dječji mortalitet još uvijek vrlo visok.

Visok udio izvanbračnih i predbračnih začeca ukazuje na moguće postojanje braka “na probu”.

Kao i svako drugo područje, i Blato ima određene specifičnosti, koje ga razlikuju od susjednih ili bliskih područja. Ima, vjerojatno radi svoje veličine, manji broj brakova u srodstvu od susjednih otočkih naselja. Lokalna obilježja još više će doći do izražaja u kulturološkim elementima, u raznim običajima, izboru osobnih imena i sl.

THE POPULATION OF BLATO ON THE ISLAND OF KORČULA (1870-1880): THE BEGINNING OF DEMOGRAPHIC TRANSITION

IVANA LAZAREVIĆ AND NENAD VEKARIĆ

Summary

Analysis has confirmed that Blato followed the major demographic trends observed on the central Dalmatian islands, which, in numerous details, showed sharp dissimilarities from the Dalmatian mainland. The specificities of Blato demonstrated in the pattern of conception (decline during field work season), in the pattern of births, marriage (two maximums, with the prevalence of winter over autumn), and deaths (stronger impact of summer diseases), and in (the already) high age at marriage and relatively modest ratio of remarriages. Considering its historical background (Blato is located on the former border area between Venice and Dubrovnik), this parish may have experienced some of the positive demographic changes from the south somewhat earlier, and according to many determinants, correlated closely with the island of Lastovo, also a borderline island but from the direction of Dubrovnik.

In the period 1870-188, Blato experienced the first clear signs of demographic transition: from mortality decline and population growth, to a relatively high marriage age and longer life-span, evidenced in a relatively high age at death. The transition was in its early stage and affected only the mortality of the elderly contingent, while infant mortality still sustained a high rate. A high proportion of extramarital and prenuptial conceptions suggests that 'test marriage' may have been customary.

